

Myšlenka a idea / Idea (a myšlenka)

Mluvíme-li – a ovšem myslíme-li – o „myšlence“, můžeme mít na mysli (tj. mínit) několik různých „věcí“ či „skutečností“. Myšlenkou můžeme mínit především akt, vykonávaný v myšlení a myšlením, tedy výkon našeho vědomí a myšlení.

Tradičně se o tom mluví jako o „cogitatio cogitans“, ale ani to nebylo nikdy dost přesně vymezeno. Za druhé můžeme mínit to, co tímto myšlenkovým výkonem bylo myšleno, tedy jeho „myšleným“; v tradiční formulaci tedy jako „myšlenku myšlenou“, tedy „cogitatio cogitatum“. To však opět může být pochopeno buď jako výsledek, rezultát onoho myšlenkového aktu (výkonu), ale také jako to, k čemu se onen akt vztahuje nebo vztahoval. Myšlenku jako „rezultát“

myšlenkového výkonu nyní raději nechme stranou či spíše zcela pomejme, protože jednak k takovému rezultátu nemáme přímý přístup, ani pokud by šlo o výkon ještě aktuální (ještě probíhající), a už vůbec ne, pokud tento výkon již proběhl a byl ukončen; nevíme totiž dost dobře, jak a kam se takový eventuelní „rezultát“ ukládá např. v paměti; když si na nějakou svou (nebo cizí) starší myšlenku vzpomínáme, tj. když si ji znovu vybavujeme a aktualizujeme, nemáme před sebou nikdy ten rezultát (snad nějaký relikv tohu již minulého průběhu myšlenkového výkonu), nýbrž buď tu myšlenku samu, jakoby obnovenou – anebo něco jiného, nějakou jinou myšlenku. Takže zbývá jen jediné, totiž mínit ono „myšlené“ jakožto intencionální „předmět“ nebo intencionální „ne-předmět“ (rozlišení má smysl, aby nedošlo k nepřijatelné záměně intencionální zaměřenosti za tzv. zpředměťující konstruování onoho „myšleného“ jakožto „předmětu“ v ontologickém smyslu). A nyní to nejdůležitější: to, co může být „míněno“, tj. k čemu se může zaměřovat na myšlenka (myšlení, řada myšlenek, atd.) intencionálně, může být také něco nejen ne-předmětného, nýbrž něco, co je zaměřeno k nám, co nás jednak oslovuje a takříkajíc „inspiruje“ (třeba jako „nápad“), ale co nás samo jakoby vede, tj. jednak přitahuje k sobě, ale ještě víc: co nám ukazuje ještě dál „za sebe“ resp. – přesněji – „před sebe“, za čím máme ještě dále jít svými myšlenkovými aktivitami a co se vůbec nechová jako něco „nehnulého“. Něco takového bychom rádi mínili jako „ideu“ – což ovšem bude nutně náležitě myšlenkově analyzovat a stále dál upřesňovat.

(Písek, 090503-1.)